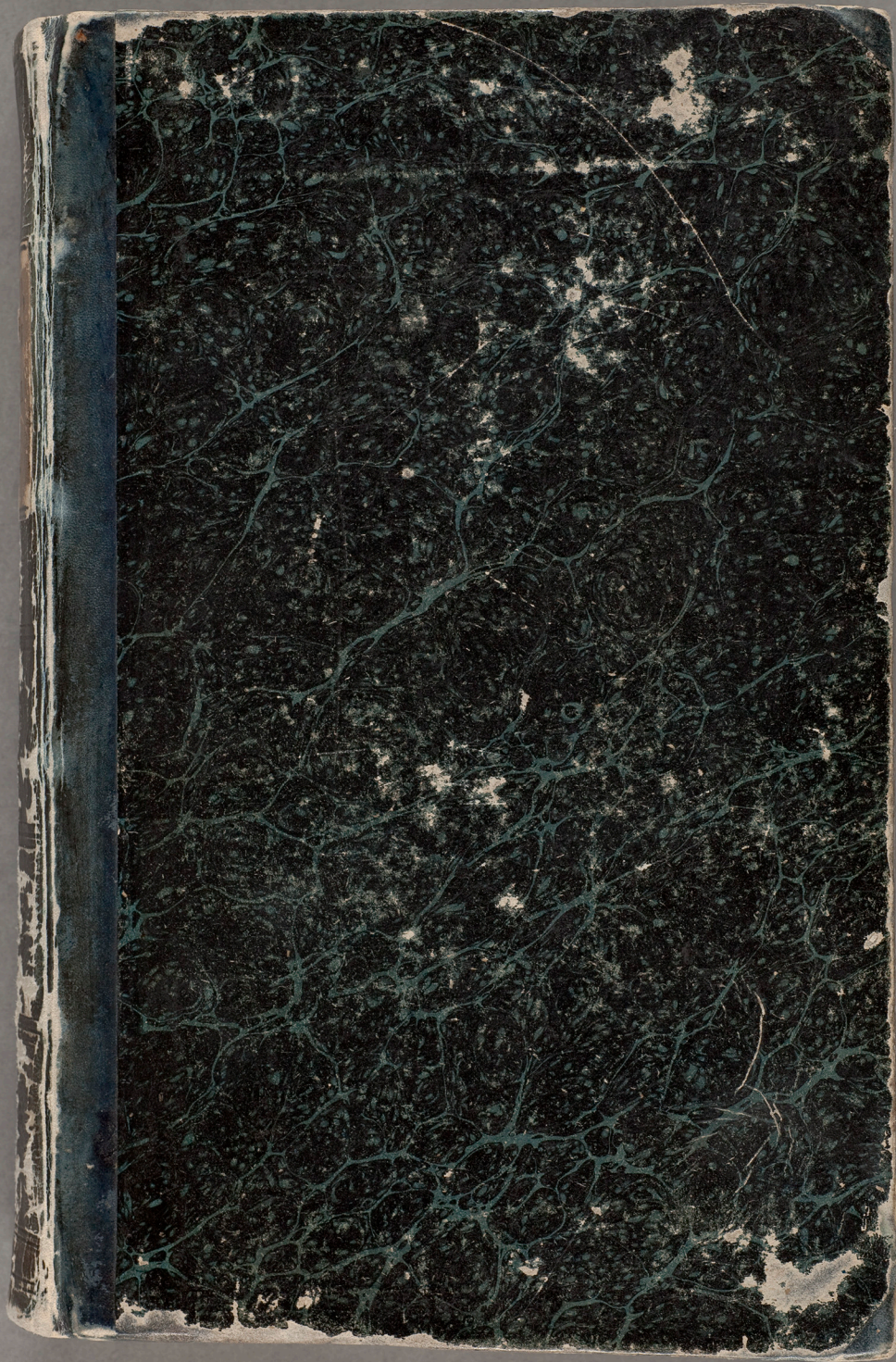


Svar på luntan emot lag och rätt i
vitterheten: eller A B C i vett och
hede...

Thorild, Thomas,

1700-1829 38 Cb Br.





4.
Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

Litt. hist

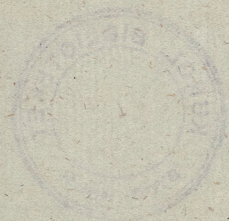
So

1700 - 1829

Ex. A

THORILD, THOMAS





THORILD, Th.

Ex. B.

[Hitt. Lint
84.
1700-1829]

SVAR

På

Luntan

emot

LAG OCH RÅTT

i

Vitterheten:

eller

A B C

i

Vett och Heder.

Sufficit furiosum ipso furore puniri.

Corp. Jur. Rom.

STOCKHOLM,

Tryckt hos ANDERS ZETTERBERG, 1792.



Til
AUTORN
af
Tragedien ODEN.





MIN HERRE,

Det är af det måst fanna och stora skål som jag *Tilegnar* eder dessa blad. Och detta skål är — *eder egen Åra*.

Helt vift har ni sett, fast jag ej vågar tro at ni mägtat genomläsa, den nys utkomna LUNTAN emot all Lag och Rätt i Vitterheten. Med säkerhet vet jag ock, af edert lysande Snille och eder Smak, at ni, såsom jag, deri icke annat funnit, än en Kårings *skrän*, som naturligtvis icke kan uphåra, då det utgår från *Lögn* och sinnesyrsla, hvilka i sit våfende känna hvarken gråns eller lag.

I denna Lunta nu herskar *först* den vidunderliga dumhet — at alt hvad jag, med högsta fanning, til hela *Månskliga Sambällets* beskydd, skrifvit emot den ALLMÅNNA FÖRSMÅDELSEN, hvilken, såsom hvar man vet, anfaller, lika vildt och blindt, Konungar, Hjelstar, Snillen, Skönheter, Dygder, hvar redelig Man:

A 2

ja,



ja, hvilken skonar lika litet Gud, som stac-
karen: och hvilken alla Furiers Furie hvar
dödelig således har et och samma lifliga
och stora skål at evigt sky och hata —
at, fåger jag, alt detta blifvit skrifvet egen-
teligen emot LUNTISTEN *Sjelf*, och hans
apokryphiska anhang. Den uflaste i Na-
turen har vett nog at sky undan för sin
egen dom; om han kan. Men denne, när
Smädelsens förfarande och stora Tafla up-
ställes i all sin måst rysliga fanning, rular
fram, och skriar „*Det är jag alt detta!*
det är jag, jag! o grymbet,“! Derföre är
der en äfven få sann som hög poësie i den-
ne gamle tanke: at om en itråle af Lju-
fet kunde genomtränga ned til afgrunden,
skulle den, i stället at gläda, *förbisra* alla
des dumma eller qvicka andar, hvilke skul-
le alle skria at få slippa, slippa, slippa den-
na himmelens blick, och at lemnas i den
eviga natt som de kalla sit „*lugna mörker,*“
* Se LUNTAN.

Ni, Min Herre, ler, med likafå myc-
ken höghet i edert förstånd som i edert
hjerter, vid denna yttersta, men gudomli-
ga, SANNINGENS *effect*. Ni tänker,
såsom jag, fri och glad: „*låt Ondskan cre-
vera! det är bannes öde,*“! eller såsom min
Epigraphie, utur det gamla heliga Jus Ro-
manum, uttrycker det:

Sufficit furiosum ipso furore puniri.

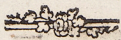
Men,



Men, då jag åt denna seger ler med eder, kan jag ej undgå at litet håpna öfver den hjertans fänighet eller dumdriftighet hos LUNTISTEN at påstå — at Ni, Min Herre, 1785 hade *intet Vett!* *) och ingen *beder* i edra skrifteliga förfrågningar! fastän de äro gifna i det mått fullständiga, melancholiska, och alvarfama sammanhang af eder egen Vitterhets-historia! Ja, fastän de blifvit så *långt efteråt* uprepade! med tillägg, at Ni uti detta Poëm, hvars gudomlighet ni för Andre predikade, icke kunde finna en *enda rad* at ändra! Hvilka låford, af värde i anseende til den gifvande, men af intet stort värde för den, som lik mig, anser alt beröm som et litet *solsken*, och all smådelse som et litet *urväder* — han p. 86. ynkeligen pinar sig at göra til en *ironie*: liksom at gifva blotta „*Resningen til Naturens Tempel*„ icke vore mera värdt, än at tusend gånger hafva målat och öfvermålat alla de små hedna hus där alle små rimare och profaister göra sit nödvändiga! Denna fanslösa dumdriftighet, Min Herre, emot eder ära, emot en Mans Ära, som redan 1778 hade nog *stort omdöme* för at göra sin Ode öfver Kron-Prinsens Födelse, i Bildnings styrka kanske det bästa stycke af all Svensk Poësie, och nog uphöj-

A 3

*) Pag. 126, ut. 86 — 87. af LUNTAN.



höjning öfver alt *Slafviskt bycklande*, för at då skrifva „*Prins! blif dig värdig, eller bäfva,*„: denna dumdriftighet fåger jag emot en *sådan Man*, som Ni, har gifvit mig harm och vapen.

Ty det är ju klart, at skulle hvar och en som kan göra en tjock, dum och *Skrånande LUNTA*, full af lögn och Tyck håftighet, få, utan lite pina, skända och förvånda alt, i sin Ondskas få kallade „*lugna mörker,*„; få vore det snart ej mödan värdt at göra et penn-strek för det Allmänna Båsta.

Men nu hvilar all Trygghet vid den fanna, den uppenbara Rättvitans *beliga bämnd*. Hvilken riktigt kommit, och riktigt skall komma.

Ingen, ingen, Min Herre, kan med bättre skäl än *Ni*, fröjda sig öfver denna heliga hämnd: *Ni* som, enligt eder egen Vitterhets-historia, af den vilda Smådel-sen få *ynkeligen* lidit, at Ni hela sju år fann eder höga själ liksom nedstörtad i mörker och modlöshet — til des *Ni*, såsom ni på et rörande sätt skrifver, i mit driftiga och publika *Försvar* fann en ny styrka.

Jag



Jag frågar *Er*, jag frågar hela Verlden, om jag då försvarade „*Plattbeten i rim och prosa?* om jag då försvarade en Phantast, en *Tyska Baron*,? . . . Eller, om jag årade det „*dåliga*, när jag framför Inbildningens Nöjen ikref Dedicationen til BEHAGENS SKALD?

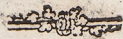
Det är klart at inga VERSAR under folen äro så vackra, at man derigenom får en Rättighet til at *vildt Småda och Tyrannisera!* Det är klart, at en verkeligen högfinnig man beftrider hos sin fiende, icke hans snille, icke hans dygd, icke hans talangs charmer; utan endast hans orättvisa och våld!

Ni, Min Herre, ni förstår denna Högfinnighetens Lag: „*Först SANNING och Allmän RÅTT, dernäst Visse Personers snille och talanger,* *). Ni begriper, at Rättvisan, ehuru hög, är i sin natur lika *enfaldig*. Ni kan ock göra åra åt denna min, jag tilstår något nordiskt vilda, men årliga förklaring: „At såfom hela helfvetet, så långt jag är *fri*, ej kan förmå mig at förneka den minsta *dygd* hos den minste i himmelen; så kunde ej heller hela himmelen, så långt jag är *fri*, förmå mig at förneka den minsta *talang* hos den minste i helfvetet,,.

A 4

Så-

*) Se UPLYSNINGEN, p. 24.



Såsom hvar *förtjenst*, år, mer eller mindre, en vålgörande kraft af Gudomligheten, som verkar til Mänklighetens antingen bestånd eller skönhet; så år den ock, altid och allestädes, högst helig. Äfvensom alt *Orått*, också hos den högste dödelige, emedan det verkar til förstörande af Mänklighetens bestånd eller sällhet eller skönhet, år, altid och allestädes, högst värdt at afkys och hatas.

Skulle detta mod, at älska Sanningen up til all des styrka och höghet, at älska Rättvisan up til all des styrka och höghet, vara *Högmod*; så kunde man i de vackraste Mänklighetens Tider, hos alla de ädlaste Folkslag, icke skilja *Högmodet* ifrån DYGDEN.

Hata orått och Skydda svagheten — år själen i all Högfinnighet. Om min bok emot CRITIKENS vildhet och våld, kan kallas en smådeskrift, så lägg til: *men ez smådeskrift* EMOT alla *Smådeskrifter*. Kunde man skriva *emot* någons dygd och snille, när man försvarar *Allas Rätt*; så skulde det endast vara emot Hin Ondes dygd och snille. Jag trotsar hvilken som helst, at i något af mina arbeten, och helst i Critiken öfver Critiker, finna et enda blad, där ej någon, antingen ny eller i sit mörker förgåten, öm, ljuf, och hög Naturens fan-

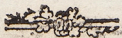


fanning läres; eller ock någon lidandes rätt skyddas och hämnas. I sjelfva denna förfärliga STRAFF-SÅNGEN, detta Gallerie af tartariska Taflor, år *Ni*, Min Herre, den ende som år *uttryckeligen* försva- rad; åro alla des ryslīga och stygiska fär- gor tagna, *efter naturen* som man läger, utaf sjelfva Smådelsens egna styggeliga skep- nader; år alt stäldt emot, juft emot den *skändeliga Sång*, at ej nämna alla förut varande Parodier, af hvilken i LUNTAN p. 20 anföres början. Jag skrifer icke til at *anfälla*, utan til *förfvar* och hämnd, för egen och allas Rätt. Och om mina fär- gor äro *rysliga*, i målningen af det *Onda*; så väljer jag ock de mått sköna och höga; i målningen af det *Goda*. Ord äro en Au- tors *färgor*. Det år *kanske* lätt at åga fär- gorna: det år icke så lätt at göra Taflan. Men „STILEN, som icke annat år, än Sa- „kens *levande sanning*, eller lifliga före- „ställning, bör vara så skön som alt det „*Sköna*, så förfärlig som alt det *Förfärliga*: „bör gå så djupt, så högt, så vidt, som „*Tingen*: och bör ej hafva et mindre mått, „än NATUREN. . . . Man målar icke det fu- „la vackert: man målar icke Fan i mor- „gonrodnans guld, i solens glans, i him- „melens azur. . . GROFHET — består ic- „ke deruti, at fåga ingenting *Skönt om det* „*Gemena*, at måla natten mörk och dagen „ljus: utan deruti, at fåja *alt ing Gement*



„om det Sköna,, * Se CRITIKEN öfver Critiker. — Denna lära förstår Ni, Min Herre, straxt: ehuru driftig, ny, och hög den kunde synas. Den Officier, som har de målt fina, vackra och ömma tänkefätt, kan bära de målt *rysliga Vapen*; och han uphör icke at vara samma *Galant-bomme*, fastän han slår med käckhet vilda Ryssar eller trolösa Danskar. Den rättrådigaste Konung, som har lysande Band och Stjerner at Förtjensten, har ock tusende åskor i sit Artillerie, icke emot gode och store Medborgare, utan emot det ALLMÄNNAS *fiender*. Ja, från urminnes tid sades „at den mildaste i Frid är ock den förfärligaste i Krig,; et lynne som är i sanning stort, derföre at det gör et slut på det Onda; då små och ståndiga krig deremot, föröda alt och afgöra intet. Alt detta är i riktig likhet med NATUREN, som ger dagens folkken, men också nattens ljungeldar: hvilke dock tändas endast til det vålgörande ändamål, at från alla *giftiga ångor* göra Luften ren, och således at Skydda vår varelse.

Hela denna vackra lära förstår Ni, Min Herre, straxt. Och det är *andra* skälet hvarföre jag tilegnat Eder dessa blad. En blick af edert lysande Snille kan utplåna alle lumpne anonymers lumpna arghet.
Och



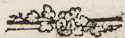
Och detta samma snille kan ock rätt döma mina tänkesätt.

1. Jag tager aldrig vapen emot något våld i Literaturen, utan för at vinna FRI-DEN. Men en *Frid*, i hvilken alle Svage lkyddas, och i hvilken all Förtjenst njuter sin åra. Det är: en Frid, med LAG och RÄTT.

2. All den Svaghet, hvilken jag anser för en mänsklig och en hög glädje at kunna beskydda, kan jag derföre icke *berömma* och *åra*: Ehuru det svagaste under solen har sit lilla behag och sin lilla dygd: ja, ehuru sjelfva dårskapen någon gång har sin urfåkt eller sin grace, i det nya, i det fällsamma, eller i det stora. Huru mycket som är ringa, svagt, och uselt, beskyddar icke en KONUNG? Hela människoslägtet, i så många hänseenden få väl vårdt ömkan och förakt, beskyddas det icke af GUD? . . . Är det et brott, eller är det en dygd, at följa få sanna och få höga Efterdömen?

3. Den, som har en känsla för sjelfva Svaghetens fattiga lilla behag och dygd — skulle den ej med full kraft känna hela Skönheten af alla sit Fäderneslands mått lysande Förtjenster? Alt *Orätt* förtjenar motstånd: men all *Förtjenst* kärlek och beundran. Jag, nu som förr, årligen och utan

tan konst, aktar de bästa poëtiska bitar af Herrarne LEOPOLDT och KELLGREN få goda, at jag fritt vågar fåtta dem emot sjelfva Franfyska Vitterheten. Men „*Själens Styrka*,„ och „*Människans Elände*,„ i Tankars kraft, och „*eder Ode öfver Kron-Prinsens Födelse*,„ i högd af Bildning, jemförer jag med de bästa sådane sångar i alla språk och i alla tider: äfven som jag anser „*Ode til Hoppet*,„ för en *Skönhet*. VÄLTALIGHETEN har, snart sagt, alt, i Åreminnet öfver Gyllenhjelm. Lika så fritt, och ärligen, i min själ vördar jag den ädle och rättrådige Svenkarnes D' ALEMBERT, som teknade åreminnet öfver Rossir. Och Talet „om en filosofisk varsamhet vid Naturens Betraktande,„ skattar jag högre, än en hel bok full af rätt artiga versar &c. . . . Men, med denna samma frihet och ärlighet, tror jag, at både ODEN och GUSTAF WASA hafva många och stora fel, som lika vanställa Språket och Hjeltarne: at vårt *Svenska*, såsom andra länders, *Rimeri*, aldrafäst är blott en elegant men barnslig pina, i hvilken bortkåmmas språk, tanke, känsla, caractér, och alt hvad som är natur och sanning: at, kasta sig i et vittert qual, för at vål förnedra sig sjelf, eller nationen, eller något som är ädelt, är icke annat än — *trå-lars granna möda*: at *naturliga* skålet til Årsteligt adellkap är en Munk-dikt, och at



at prisa Krig såfom en verkelligen *mänsk-*
lig Storhet är et hycklande barbari: at ex-
cellent Vers, emot excellent Prosa, är et
excellent joller: at det skönaste Prat, emot
Saker, är en färgad skugga: at Qvickhet
utan Förstånd är en tokrolig yrfel: och
at alla påfund, emot SANNINGEN, för-
tjena löje och förakt. Med et ord: jag
tror alt hvad som är VERKELIGT. Jag
tror, at den Store och ålskade, icke *någre*
visfas, utan *alle Svenskars* Konung, från sit
 eget Snilles höghet, ser klart, at alle döde-
lige snillens förtjenst, i all sin glans, är en
skugga, är intet, om den fättes *Emot* det
Mänkliga Förståndets ALLMÄNNA och
eviga RÄTT at *Tänka och Dömma*.

Ni, Min Herre, ser alt det fria, men
ock alt det ädla, i denna förklaring. Ni
vet, at Lagstiftningen i Snilletts Verld gjor-
des endast til at skydda „*Fribeten af allas*
bästa Vett„: och at CRITIKEN *öfver Re-*
cententens critiker börjar, 2. Del. p. 38.
med dessa ord: „Min Herre! Det är icke
„*Eder* jag angriper, utan Laglösheten. Ni
„kan vara den ålskvärda af alle dödeli-
„ge; och dock hafva *Orätt*, genom et o-
„förstånd eller en förvillelse. Men det Snil-
„le har jag hos Eder funnit, at, då i sin
„natur snille är en *böghet i Förstånd*, hvar-
„emot nödvändigt svarar en *böghet i Hjer-*
„*ta*, jag visst tror, at Ni ler borrt misnö-
„jet



„jaget at hafva orått, i nöjet at se den glä-
 „dande, den gudomliga skönheten af *Rätt*
 „upstiga för de dödelige . . . Jag, Min
 „Herre, är så kår i denna skönhet, at jag
 „inbjuder, åfven trotsfande, hvar fri och
 „ådel man at fritt och ådelt döma mig, ef-
 „ter detta *Rättas* eviga Lagar,,

Men Ni — känner ock dessa gamla
 och märkeliga ord:

*Insani sapiens, æquus ferat nomem iniqui,
 Ultra quam satis est Virtutem si petat ipsam.*

Och Ni har af Verldens historia lärt —
 at alle fanne snillens och alle Vifas brott,
 ifrån *SOKRATES* til *ROUSSEAU*, intet
 annat varit, än at de haft *Förmycket rätt*.

Nu — låt Ofs komma til *LUNTAN*,
 som jag, under edra ögon, skall, med nå-
 gra penndrag, visa vara — en lumpen
Mafia af *Lögn* och *Skrån*.



A B C

i

VETT och HEDER:

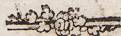
För alle dem som skrifvit, eller tänka at skrifva, dumma och besatta Luntor.

A — . Den Förste lag, i godt och allmänt Vett här i verlden, är just den, at hafva — åtminstone en skymt af heder. Det är: at vål akta sig för

Uppenbar Lögn.

Til Exempel, min värde Anonym och LUNTMakare, i eder Lunta är ej en enda CITATION, som icke är falsk, förvånd, up och ner på, af edert ådla vett hottentottiferad, af eder hederliga själ vanståld, och kastad, såsom ni är sjelf, i yttersta förryckning.

Sådant bör den som gör Småde-luntor noga akta sig för. Ty hela en liten vördig anonyms långa, långa och skändeliga skrän är förloradt, såsom pusten af en oren luft, eller alrahögst såsom skriet af en gäst i Natten, på detta enda lilla fel. Alvarsamme Låfare säga: „en massa af lögn, hvad kan den bevisa,? Och de mera liflige ropa: „ha! Smådelsens FURIER hafva riktigt
Crö-



Creverat! detta är Förtrivflan! Se, de bita uti de Länkar, hvarmed den gudomliga Rättvisan bundit dem! De kända redan Hämnden! deras yttersta lisa i qvalet är at få skända Himmelen och Dagen och Sanningen och all Naturens skönhet! Och . . . då de måste lemna sit bederliga Vælde, sluta de med at Göra sit Nödvändiga derpå,,!

Se, min vördige Anonym och Luntmakare, sådant händer når man icke ens känner A, eller förste bokstafven, af Vett och Heder. Ni hade derföre icke bordt CITERA eder egen Lögn, i stället för Texten.

Ni hade icke bordt Citera ordet „Lagstiftning,, såsom högmödig: då ni utelemnar det ödmjuka ordet „UTKAST,, som är det störst tryckta ordet på hela Titelbladet.

Deffa klara ord: „Om det vigtiga för Människo-slågtet i de höga vilfarelser,, hvilka höga vilfarelser, såsom man vet, varit de målt lysande SYSTEMERS pragt, och likafom morgonrodnans flammor til Sanningens rena Dag — hade Ni icke bordt Citera få här: „Om Nyttan af det aldeles Rasande,, * LUNTAN p. 7.

Ni hade icke bordt dumdriftigt ropa: at den „Försvavar BAGER, BJUGG, &c.,, som



fom, uttryckeligen, och flere gånger, kallar dem „*Vidunder i det löjeliga*„ af den originalitet fom ger oss „*bögtider af Skvatt*„ och fom formeligen dömer den sednares Poëm at vara „*samma skådespel af Snillet's MISSÖDEN*„ fom et MESSINA störtadt af en *Jordbåfning*„ * Se Crit. öfv. Crit.

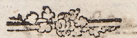
Ni hade icke bordt kalla den bok en „*Smådeskrift*„ fom högtideligen, inför allas ögon, med alla Naturens och Rättvisans Lagar, til skyddande af *allas* bästa Vett, af allas Heder, är juft egenteligen gjord „*EMOT Hela Försmädelsens våld och yrfel*„: fom derföre är omild endast mot de Omilde: och hvars alla *rysliga Fårgor* träffa endast, endast LASTEN. — Eller tror ni verkligen, at alt hvad man skrifer emot det Arga och Stygga, det skrifer man emot *Eder*?

Ni hade icke bordt skria: „at, i min bok *emot SMÅDELSEN*, de stygga Orden äro för det *Skönas* skuld, och at de sköna Orden äro för det *Styggas* skuld„!

Ni hade icke bordt skriva, helt kallt, „at Poëmet PASSIONERNA blef förkastadt„: då det vann et publikt *Accessit*, med desfa stora Läford „*den djerfva utflygt fom endast Snillet gifver, en ädel Frihet, en rik och brinnande Bildningskraft, en hög och manlig Styl, framför*

B

„alt



„alt en öm och liflig Känsla,,: ja, då samme Vittre Domstol högtideligen förklarade, at detta Poëm, „oaktadt des, mer af „ytterlighet än svaghet hårrörande, fel, så „kert varit berättigadt til det större Pri „set,„ Om det, i formen, ej hade vågat „en Nyhet, som man trodde sig ej böra gil „la,„ * Se STOCKHOLMS POSTEN för 1782 N:o 48. Man låser i andra Förklaringar, at de dygder man tillagt detta Poëm, voro ju tydeligen *Skönheter af första rangen?* Och jag hörde ropas med harm, at hvad man deruti tadlat, hade man ju brukat tadla i de första Poëmer i Verlden? . . . Men, i alt fall, måtte et Publiskt Intyg af en Vittre Domstol, kallt och o våldigt gifvet, om en aldeles okänd autors arbete, vara mera värddt, än tusend anonymers lumpna skrån.

Ser ni, min vårdaste Luntist, *alt sådant* hade ni icke bordt Citera, ropa, ikria. Ty, såsom alt sådant är *uppenbar Lögn*: så kan det af Publiken bevaras med det enda lilla ordet „*fy!*“ med den enda lilla ideen, „*han har ingen heder!*“ . . . Och det vet jag likvål visst, at Ni kan hitta på många vettigare sätt at vinna, hvad ni få länge lekt med, och nu så häftigt söker, *en bel Nations förakt.*

B — . Andre bokstafven af detta högst nödiga A B C för alla dem som vilja skriva Småde-Luntor, är at, ehuru sijet man naturligen kan vara för gallsjuka och fureurer, dock för all del

icke rafa offenteligen.

Ty ser ni, min värde Anonym, ingenting i Verlden har en gemenare *effect*. Så snart man sett et enda prof af detta lilla fel, vråker man alla stor-luntor och små-luntor, och ropar med förakt: *ja så, är det den dåren, ja han är nu riktigt besatt.* Och dermed ligger all er mödosamma smådelle där, som en lumpen hög af smutligt papper.

Men det är *Rafa* — at i akttaga ingen gråns, intet mått, ingen lag!

Det är rafa — at, då tre rader hos en autor misshagat en, ouphörligt skria: alt, alt, alt, alt, duger ej! duger ej! det skönaste är det fulaste! det visaste är det dumaste!

Det är rafa — at för tre raders skuld vilja rifva up Himmel och Jord, förlora sans och sinne, icke veta så mycket som at hyra en annan til at hjälpa sig: utan ensam, ensam, ensam, i alla Blad, i små och stora Luntor, smånda, röpa, skria.



Det är rafa — at, vildt och blindt, bryta *all Anonym*, alla distancer, alla publika reglor af autorisk konst i fatiren: at, vildt och blindt, anfalla icke allenast alla en Autors arbeten, utan äfven alla hans Vänner, och alla hans Låfåre: få hufvudstupad i sit ovett, at man glömmar hela sin *Physik*.

Det är rafa — at finna alting up och ner på; at våldsamt förrycka ord och meningar; at skria, huru alt det, som nyfs var så skönt, så gudomligt, i et ögnablick förlorat hela, hela, hela sit värde!

På detta sätt, min Anonym, kan ingen duglig Småde-lunta göras: på detta sätt kan man öfvertyga Verlden om ingenting, förutan om det, at man *sjelf är besatt*. De liflige måste tänka: detta år aldeles en vild kelande Stut på Parnassen, som fætter sin ivans i vådret såsom en spira, rasar öfver alla berg och backar, och på sit sätt menar „ingen, ingen, ingen år Herre på Parnassen mer än jag, jag, jag,“!

Man bör derföre strida, såsom en kall och vis General; och icke som en *rasvill Käring* — hvilken, sedan hon håfvit up et långt, långt och förfärligt Skrän, änteligen räcker sin hessa hals fram i STOCKHOLMS POSTEN, och hvåfer: „jag tyft . . tyft . . tyft . . Föraktar,“!

C — . Den tredje lagen, för at göra en rätt god Småde-lunta, är, at i villevallan af sit lilla gemena öfverdåd,

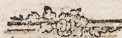
icke Förtölpa sig i Saken.

Ty jag frågar er, min Anonym, huru i all Verlden passår det sig, at basuna ut en stor förfärlig Kamp, och änteligen komma rusandes sin bane fram — som en blind hått på tre ben?

TÖLP — är icke annat än en Fåne som gör sig hård och styf. När sedan Afunden äggår Tölpen, så blir han *Parodist*: och då har det GEMENA sin Poët och sit Genie.

En Tölp — skrifver helt kåckt „at *Sma-ken*, i des högsta fanning, är intet annat, än *Snillets Vett*, * se LUNTAN p. 104: Och mistänker ej det Galimathias, som så hemskt likfom spökar och glor i dessa orden. — SMAKEN kan ej betyda blotta tycken, bruk och manerer: då den med lika rätt tilhörer alla *Barbarer*. Den är, långt öfver alla tiders Veld och våld, endast „*Samma ideen af det hela, hvilken bestämmer alla delarnes mått och skönhet*. Det är, den är aldeles det samma som FÖRSTÅND.
* Se Crit. öfv. Crit. 3. Del. p. 41.

En



En Tölp — tror riktigt at denna rad „Och död i hjertat sig med död för ögat parar,, är falsk, af det förnumftiga skäl, at *död för ögat* aldrig kan tänkas utan *död i hjertat*: då likväl endast en kåring i karlskapnad kan *icke veta*, at alt käckst och stort folk, ja hela Krigshärrar, kunna hafva icke en, utan tusende dödar för *Ögat*, och dock le, och dock i *Hjertat* känna endast lif, endast ärans glada och höga mod. Men uslingar, på bräckta kölar, bland vågornas vilda svall, med afgrunden under sig, med stermande och ljungande himmelen öfver sig, hörde af ingen Gud, utan åra, utan hämnd, hvart ögnablick sjunkande — de, de känna det högsta af förfärligt utom sig, med det djupaste af ångst innom sig, de känna, med *död för ögat, död i hjertat* ... De Contrasterade verfarande äro, såsom hvar och en kan se, nästan profa, och skuggor emot denna enda Radens kraft och storhet. BOILEAUS „qui l'environne,, är en pur vers-flickning: och Svenskens „*död i lys*,, har något af vår vanliga poësie, som är „*et litet blånkande oförstånd med rim på*. — Men en enda gudomlig rad gör ingen til Homerus. Lika så litet som tusend Homerer, eller hundrade tusend Luntister, kunna hindra en djäkne at skrifva en gudomlig rad, om han kan och vill.

En

En Tölp — kan inbilla sig at „sätta sin svage dödige arms tilbud at koeffa et skört bildverk, som bräckes då det falier, *emot Tidens stora, förfärliga, alt störtande Magt* — är „*et Kämpa Skryt,* *): då likvål intet i Naturen förringar få det *lilla*, som jemförelsen med det *stora*.

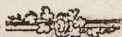
En Tölp — fråger „*hvad innehåller ert Poëm annat, än blott en skapelse af hela den moraliska och ideala verdens Godhet och Ondhet, Skönhet och Styggelse, Vål och Ve, det är, af alla des Krafter och Harmonier, ut ur et organiskt stofhvars väsende är känsla? hvad i Verlden innehåller det annat, än blott Resningen til Naturens Tempel,*”? Ty en Tölp skulle lika naturligen fråga „*hvad innehåller hela ILIADEN annat än at — Achilles blef ond, och det var rätt illa för Grekerne; Achilles blef god igen, och det var rätt väl för Grekerne? Eller, hvad innehåller den så berömda Æneiden annat än detta „Vet ni, godt folk, det var et förbannadt kvängel för Aeneas, at kunna komma från Troja til Latium,*”?

En Tölp — har fullt och fast i sit hufvud „*at Göra Vers, och POESIE, äro aldeles detsamma!* at således den, som föraktar *Rimare*, föraktar **SKALDER!** och at *allebanda smått blänkande oförstånd; eller*

B 4

ut-

*) Pag. 47.



utpint prosa, med rim på — är Geniets stora Skapelse.

En Tölp — kan dock aldrig få in uti detta samma sit hufvud „huru det verkeligen kan gå naturligen til, at Berömma det *berömmeliga* och Lasta det *lasteliga* hos en och samma Person,, *Godt* och *Ondt*, tänker Tölpen, åro ju tydeligen *vert emot* hvarannan? ERGO!!! är det ju den bizarraste Contradiction at finna godt och ondt hos en och samme dödelige. . . .

En Tölp — gör sig bål i Stil, och skrifer „*glödande utrop.*; gör sig fin och delicat, och talar om „en *saftfullare*, en *mjukare* bildningskraft,, *)

Detta ljuftva tillstånd varar dock icke länge. Tölpen läser sig snart bister på någon god bok, slår den i grymheten mot sin panna, och skriar: „alla stygga Ord betyda det *Sköna*! alla sköna Ord betyda det *Stygga*! . . . jag frågar, jag frågar, jag frågar nu, *Hvad är det för en STYL*,?

Ach!! ropar Tölpen, då hjertat ånteligen vill liksom brista uti honom öfver **SANNINGENS Kraft**, hela, hela, hela denna **LAGSTIFTNING** tjenar ju til intet annat, intet annat, ån at göra *mig* . . . *til* . . . *en* . . . **TÖLP!**

Det

*) Pag. 10 och 91.

Det är otroligt, min värde ANONYM, hvad denna lilla våda at få bus *Förtölpasig* uti *Sjelfva Saken*, skämmer en nitisk småde-lunta, som ändå alltid, på sit fått, bör vara en „*Lunta med manér*. Men aldraynkeligast är det, när *Tölpen*, förmattad, faller ända i *Våpigbet*.

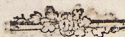
Då — kan han ej mera skilja det klaraste alvar från det klaraste *skämt*. Man är då riktigt, i *Våpets* tanke, alt hvad man skämtar om: „*Oden, Adam, Linné, &c.*

Då — anser han för det måst förfärliga *HÖGMOD*, at *Förakta det förakteliga*, at hata alla *små lumpna tyrannier* emot Svagheten, at våpna sig för *Månklighetens Lagar*.

Då — tycker han, at alt hos hans fiende är *så Stort! så Stort! så Stort!* Han tycker sig i honom se en Drake, en bål *Drake!* och i förfärelsen, skriande flaksår han, såsom et vildt höns, långt bort ifrån alla de små hus, som han åt sig och sin årrimat up, och där han, utan all terreur panique, hade kunnat lefva täckt och roligt.

Ser ni, min ANONYM! alt fädant är et fatans misförstånd i *Småde-luntmakerie*.

Derföre är det i allmänhet en ganska klok lära, at ingenting företaga sig, som är uppenbart *Öfver ens krafter*.



Man kunde annars, på detta samma vis, komma at dansa hela Alphabetet igenom, ända til Z.

Och det bör en sådan Anonym aldeles icke förhåfva sig öfver, at han lefver i en „*bög krets*,,: ty erfarenheten har lärt oss, at man i alla höga kretslar lika få lätt kan taga sina sēder utaf cammartjenaren, som utaf Herren: Och ingen, ingen Titel el- Frisure i verlden gör *dumårstyggheten* mera behagelig.

Icke heller bör det förleda någon Anonym til fänigt öfvermod, at han kanske är den alrarararaste *vittre Fanfaron* med femtonhundra veerfar i hvardera fickan, alle med högsta konst recueillerade, imiterade, estropierade, torturerade utur VOLTAIRE, &c. &c. &c. Ty det kan väl hända, at en sådan Anonym, stoffrad med all denna Talang, och aldrahögst up på sin lilla vindskammare, ändå „*i samnt och eget Snille*, intet annat är, än en Fransysk Dank i en Svensk Hornlyckta.

* *Anmärkning.* I denna så lögnfulla, ursinniga, och tölpaktiga Småde-lunta förekommer, först och sist, Pag. 60 något som angår *Saken*. 1. „At en vittter journal bör göra redo så väl för det *usla*, som för det *dugliga*,: då likväl det är klart, at endast det „*mårkeliga*,, angår oss, och at det usla tjenar endast til en usel fröjd för den *usla argher* som lefver endast af det usla. 2. „At *Sälja* en svag Skrift, är at gifva all rätt uppå den- sam.

famma åt Köparen,, Ja! all den rätt man kan få uppå det Svaga: den, nämligen, at intet endt göra det, at småle deråt, och at lågna sig öfver äfven des lilla sken af dygd och snille.



MIN HERRE,

Jag kommer änteligen åter til EDER: med den fröjd, som då man kommer utur mörkret up i dagen.

Ni känner en helt *annan styrka* i Snille; än den, som är värdig endast den låga Smädelsen, än den at LJUGA, *Råsa*, och *Förtöpa sig*.

Ni känner den sanna, höga, på en gång leende och starka CRITIK, som tilhörer *Konsten*, och des Måftare.

I denna kan man, ädelt och enfaldigt, anmärka Fel i sjelfve eder ODEN, et stycke som annars är så fullt af skönheter: utan at frukta at dermed på något sätt förtörna eder: ty Ni, klok och uplyst öfver alla låga *rajerier*, älskar vida mer sjelfva *Konsten*, än något viist des arbete, och vida mer *bela* eder Åra, än någon viss liten del deraf.

Jag



Jag fråger då: „At när man hade hela Nordens Förste Hjelte, sedan Nordens Gud, at föreställa, och af hvilken Vi, ned til dessa och de sednaste Tider, borde kunna hedra oss; så var det icke rätt at tillägga honom den *ynkeligt Svaga Högfärd* *), i hänseende til Asmun och des Dotter, som båt kan rima sig endast med en liten anedryg Tyk prins. Och ännu oändeligt mindre rätt var det, at föreställa honom i den *fega Trolöshet*, som ohörd i de gamla Schytilka feder, ger äfven Oss i våra dagar begrep, icke om en Hjelte, utan om en usling, hvars enda styrka man vet at *Sveket* är. Så målas icke Nordiske hjeltar: utan Söderländske vidunder. En Hjelte visserligen kan hafva et fel: men et fel lika högt, lika starkt, lika stort med honom Sjelf. Också hade man bordt uphöja sin tanke til de urgamle Lagstiftares lätt at *bedraga*: hvilket var vålgörande, til de ännu svaga Slägters beskydd, och som dolde under dikternas heliga och dystra skymning den stora fanning at alle Lagar komma från Gudomligheten som stiftat dem i Naturen.

Samma lätthet at bortskåmma Hjeltar, det är, alt det som Folkslagen, både i Håfverna och i sina själar, hafva alramåst ådelt och stort, finner man ock i Dramen GUSTAF WASA, som annars äfven har de måst

*) Pag. 16. 17.

måst sköna ställen. Denne få fanne Hjelte står där bestört, til „*fasa, raseri, och försvifan,*„ i valet imellan sin Mor och Fäder-neslandet: och så mycket, med kanske nå- got mera värdighet, år efter Naturen rått. Men at hans beslut icke synes vara hans eget, utan verkadt af Fru Gyllenstjernas ådla, heroiska, divina tal och pantomim, det år orått; ty endast uti styrkan, uti friheten och högheten af et eget beslut, synes Hjelten. Också måste hjeltinnan sjelf, i trots af alla mera böga seder, til slut från porten, med stygga ord hölja en slagen fiende. Äfven som Christiern, då han i Riksamlingen hög- tideligen talar om sin „*dolda List,*„ dermed förvandlas från en lömsk tyrann til en marion- nett, för poëten som ligger bakom tyran- nen; ty sjelfva hemskheten blir tokrolig, om man låter en hemsk person säga „*vet ni, jag år en arg Skålm,*„.

SCHYTERNE sjelfve få, af Sigurd, Odens vän, p. 22. den charactér at hafva håftig ömhet för qvinnor:

„På deså tankefätt år Schyrens åra bygd,

„Och KÄRLEK, i hans bröst, år grunden vil hans dygd.

Men straxt derpå p. 28. ropar Oden sjelf:

„Men Schyten altid vild och oförsonlig var,

„Förgåfves hoppas man med godhet honom röra,

„Och lena hatets frö ur klippan af hans bröst,

„För vänskaps tungomål han eger ej et öra . . .

Detta år antingen et starkt vågspel hos poëten, eller en svag förvirring hos hjel- tarne.

Men



Men den värsta *effect* af hela Tragedien synes detta vara: at, då man alt fort tillägger Asmun tänkefätt af all möjlig höghet och skönhet:

”Jag är ej otacksam, nej, Oden, jag är sann:

”Så öpen som den rymd där dagens stjerna skrider,

”Så öpen är min själ, &c. &c.

man dock til slut låter honom störta sig sjelf som en misdådare. Då ODEN deremot, svagt högfärdig, trolös, med denna fega maxim „Gå, Sigurd, världen vill, at den som styr, *BEDRAR*„ och utan en enda dygd, måste blifva vår *HJELTE*. Detta förvillar Sedoläran, stöter de gode Kännare, och qväljer alla ädla sinnen.

När härtil lägges, at denne samme ODEN, man, schyt, konung, lagstiftare, hjelte, och gud, talar en liten söt monotonisk vers, utan rikhet och styrka i harmonie, altid tåckt och tåckt i en och samma dans, med all den granlåt och flärd som, förtjusande kanske i en poëts mund, icke höfves en Hjelte: få år man frestad, at, i likhet af det Yngve vågar säga om alt hvad Qvinna heter, finna hele denne Oden

--- föraktelig och skön.

STILEN borde icke heller få förunderligen ofta charaderas och parodieras, för at skapa pinsäma elegancer och en onaturlig *nyhet*. Såsom straxt i början:

”Från



"Från strändrens östra kust af Meotidens haf.

"Förgätne boningsmän af obehygda fält.

"Lägga nationerna i aska.

"Då låg jag faran först af allt som gick af hända, och öfver hundra fädane ställen, dem jag anteknat. — Men ingenting går längre än det Fransyska *Allev!* såsom i dessa Gustaf Wasas ord:

"Gån, träden fram, och lysnen til mitt tal!"

hvilket synes vara aldeles *vert emot* hvar annat. — Sådane Charadiser af språk och tanke kallar jag, i likhet af Målningen och Musiken, *Sudd* och *Skorr*. Man kunde, utur Våre alrahäste Poeter göra et litet Dictionnaire af sådant *Sudd* och *Skorr*. Hvem skulle våd af en stor och beundrad Skald hafva våttat dessa drag:

„Byta ens tankars klädnad från sorgedok i glädjekrudar,„

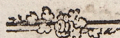
„*Alla Tankans dammar*,„ Tankan! som borde synas et få lifligt och högt ljus!

„*Aganippen i mit bröst*,„ I bröstet! där all Guda-Eld borde tänkas!

„De första och allmänna begreppen, hvilka äro *likasom Uprånningen til Förståndets Väf*,„ Förståndets *väf!* är det en orators, en poets, lefvande och sköna inbildning?

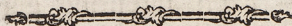
„*Taga Senorna ur Stylen*,„ Det är, enerveraden: men hvilket *Skorr* i dessa stylens *senor!*

Alt sådant skrives, endast derföre, at man än i dag, utan både kritik och philosophie, gör Versar och Prosa, fast någon gång förtjusande, dock



dock vanligen oändligt mera efter et blott *Ge-
bör*, än efter *sannit förstånd* af Konsten.

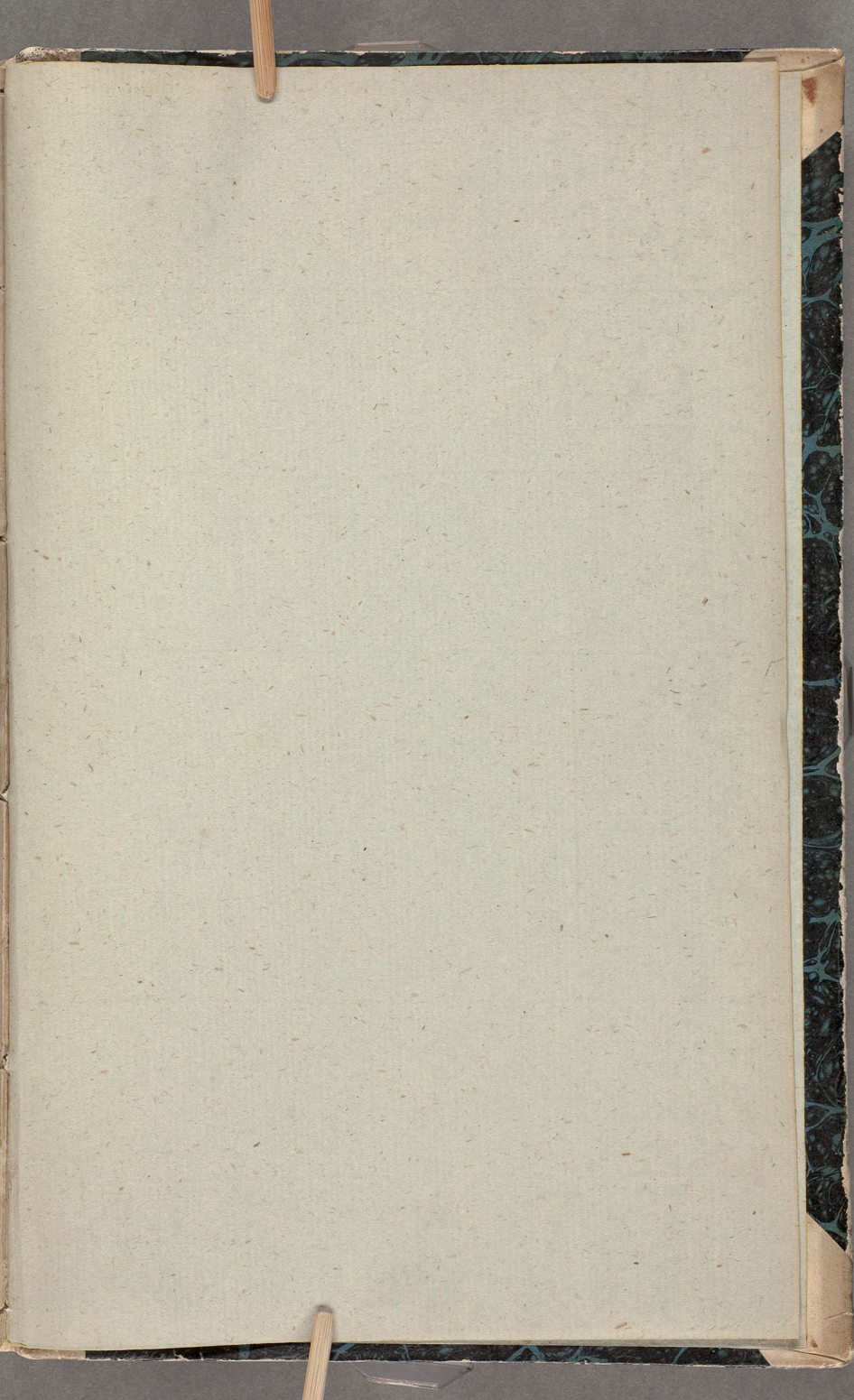
Men det Sköna hos hvar en autor är alltid
skönt: och har en lika evig rätt at behaga.

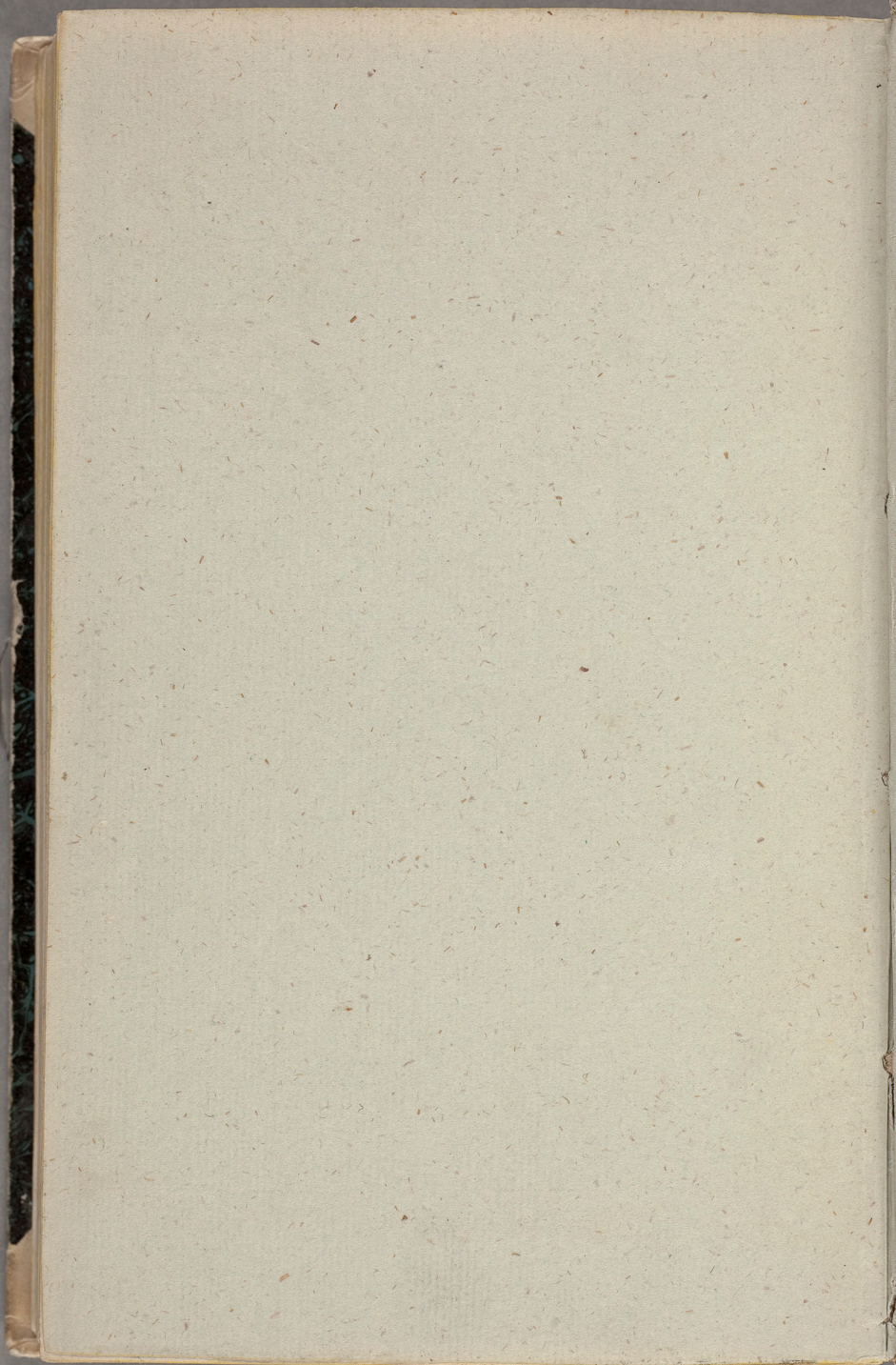


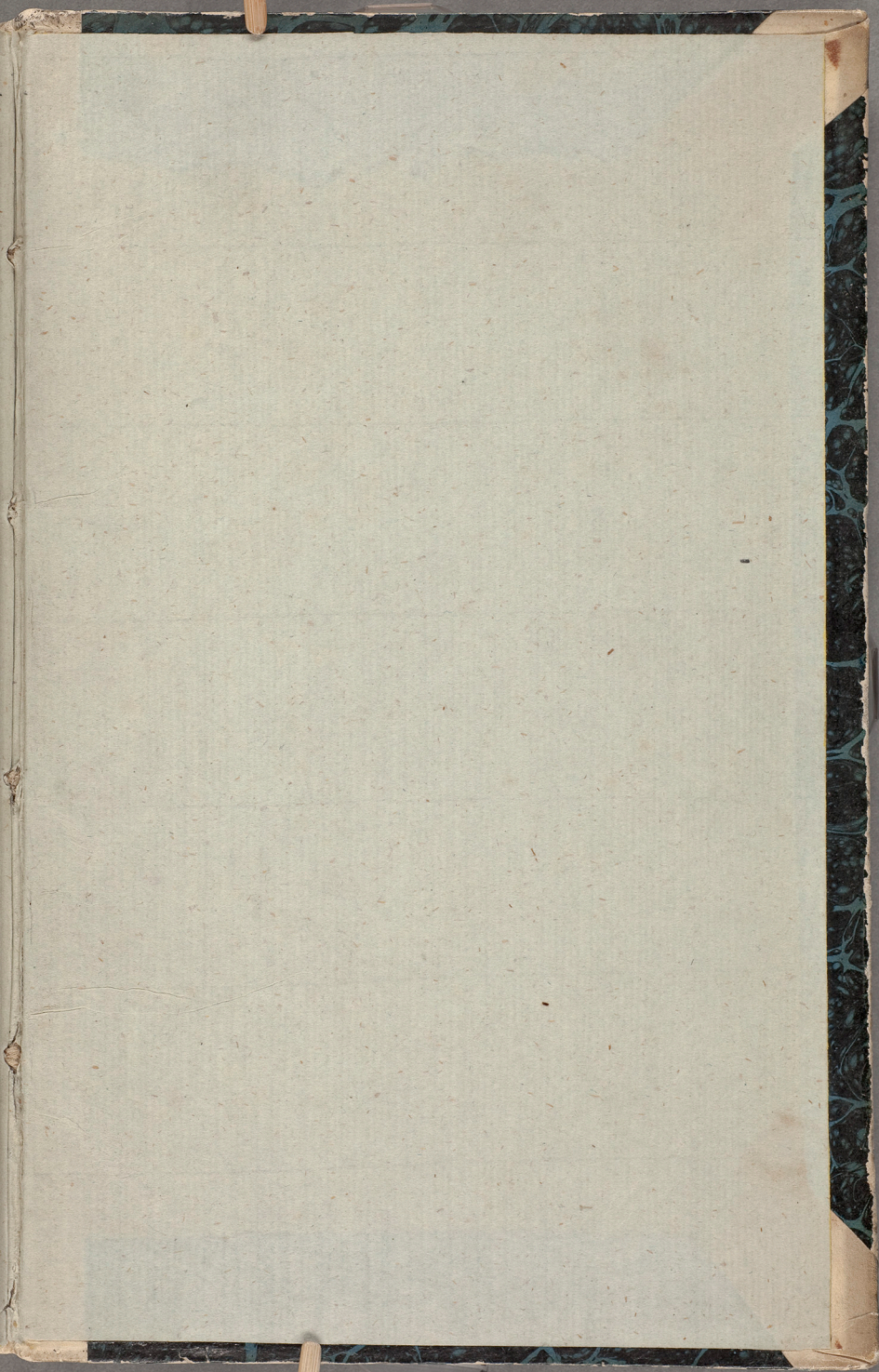
Man har sett, at Lögnen outhörligt följer SAN-
NINGEN, och at Ondskan går nästan så långt som
sjelfva Dygden. Då alt synes förloradt, *skapar* man
last och lögn: man CITERAR, utan all åra vildt
och förryckt: och gör på detta sätt, genom et penn-
drag, hvar och en så dum, så galen, så infam, som
den Citerande sjelf antingen är eller behagar vara.
Detta måste reta harm och hämnd. Så vilst, som
det, i Literaturen, måste förvilla och störta alt.

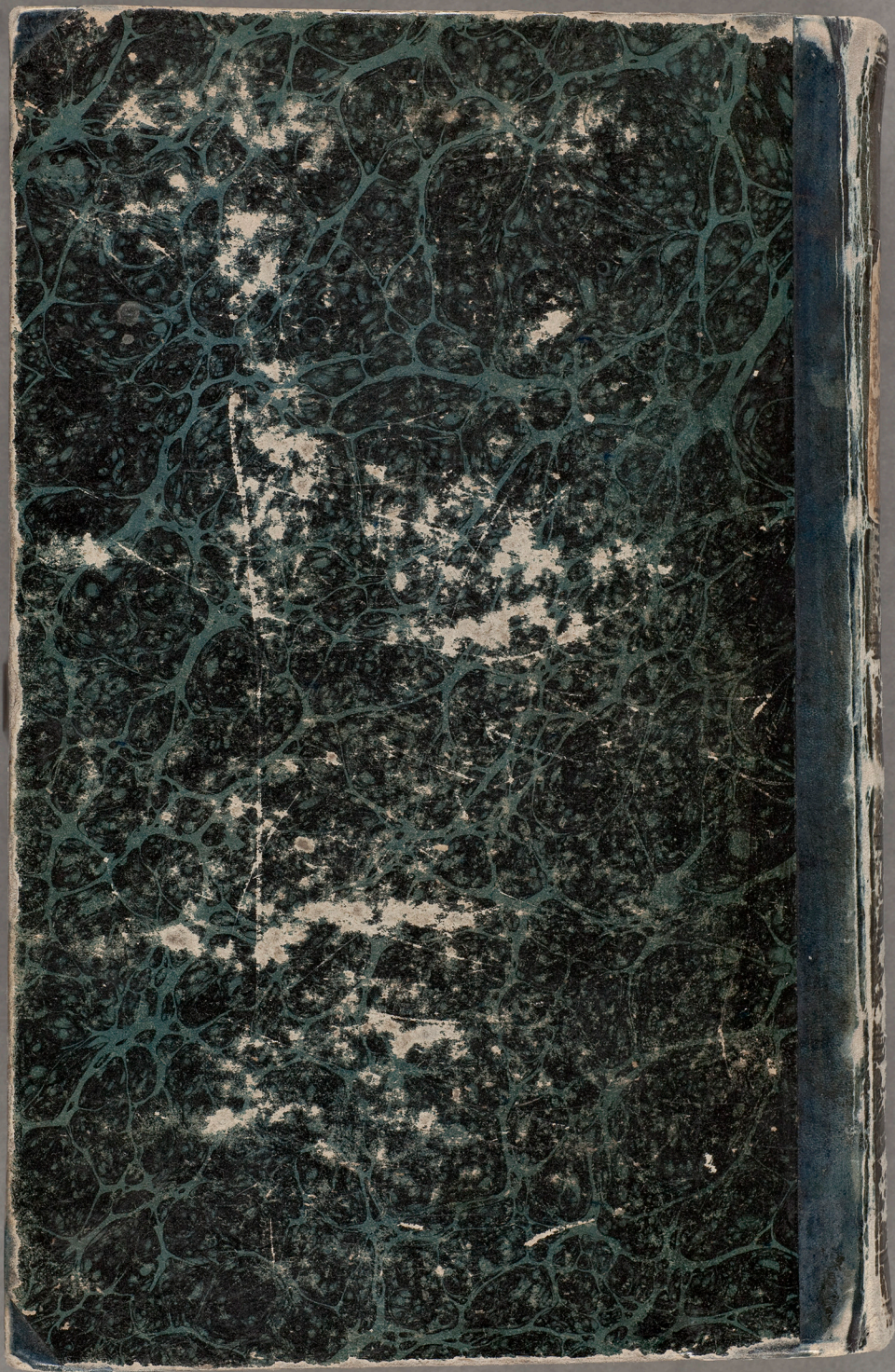
Om det STORA SNILLE, som nu styrer mit Fä-
derneslands öden, ville nedlåta sig til at med lagar
skydda också de vittre mäns heder och välfärd, så
kunde det ske genom detta tillägg til Tryckfrihets
Förordningen: 1. CITERA utur skrifter, på et falskt
och förvändt sätt, bevisligen med affigt at Diffame-
ra, är Brott emot Tryckfrihets Lagen: 2. Tvetydi-
ga chifferer på Namn, diffamerande uttryck och fö-
regifvelser, som bevisligen endast ställas emot en Au-
tors PERSON, äro brott emot Tryckfrihets lagen,
ty alt tadel bör falla endast uppå det som anses orätt
i Saken: 3. RECENSERA utkommande Tal och Skrif-
ter så, at recensionen bevisligen är en *Diffamation*,
eller falsk och illvillig Smädelse, är brott emot Tryck-
frihets-lagen, ty en bok är en Medborgares egen-
dom, och hvarje Svensk Mans Rätt är helig.

















THORILD,
CRITIK

eller

CRITIKER

1-4

107 B.



THEORIE
CRITIK
1-4